

5.3. Gospodarka odpadami

Jednym z niezwykle istotnych elementów ochrony środowiska jest racjonalne usuwanie i unieszkodliwianie odpadów. Praktyczna działalność w zakresie gospodarki odpadami sprowadzała się przez lata do ich gromadzenia i składowania na gruntach niższych klas. Rosnące ciągle w swej masie i objętości składowiska odpadów są poważnym zagrożeniem środowiska wyrażającym się w zanieczyszczeniach wód podziemnych i powierzchniowych, gleb, powietrza atmosferycznego, a także w obniżaniu walorów krajobrazowych. Dlatego też ważne są działania mające na celu ograniczenie ilości powstających odpadów, ich zagospodarowanie, bezpieczne dla środowiska ich usuwanie i utylizację, zmierzające do przeciwdziałania zanieczyszczeniu środowiska odpadami.

Odpady komunalne wytworzone na terenie gminy od właścicieli nieruchomości odbierane są przez Konsorcjum Zakładów Gospodarki Komunalnej Powiatu Sępoleńskiego. Większość właścicieli posesji prowadzi segregację odpadów u źródła w oparciu o system workowy. Na dzień 30 czerwca 2014 r., w ewidencji prowadzonej przez Burmistrza Sępólna Krajeńskiego złożonych zostało 4 046 deklaracji, w których na 13 071 osób segregację zadeklarowało 8 393 osoby tj.: 64,21 %.

Zebrane odpady komunalne i podobne do komunalnych są przewożone na punkt transportowo-magazynowy zlokalizowany na składowisku we Włocibórku. W punkcie z masy przywiezionych odpadów segregowanych pracownicy dokonują ich ponownej segregacji, dzieląc na frakcje, które jako surowiec wtórny, zostają sprzedawane upoważnionym podmiotom w zakresie przetwarzania odpadów. Odpady zmieszane oraz pozostałości po wtórnej segregacji odpadów, transportowane są do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) w Bładowie w powiecie tucholskim. Na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne we Włocibórku składowane są wybrane frakcje odpadów powstających podczas wtórnej segregacji odpadów nadających się do późniejszej rekultywacji.

Przedmiotowe składowisko funkcjonuje w oparciu o posiadane pozwolenie zintegrowane wydane 31.08.2007 roku przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego ważne do 30.08.2017 roku.

Tabela Nr 24 Charakterystyka składowiska.

Nazwa i adres składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne Włocibórek
Pojemność całkowita [m ³]	60 050
Pojemność zapełniona w %	79
Uszczelnienie	Uszczelnienie mineralne z gruntów ilastych o grubości ok. 50 cm Folia gr. 1,5 mm
Drenaż odcieków	Tak grubość warstwy 50 cm, wsp. filtracji 10-1: 10-2 Tak grubość warstwy 50 cm, wsp. filtracji 10-1: 10-2
Gromadzenie odcieków	Występuje
Instalacja do odprowadzania gazu składowiskowego	Jest
Pas zieleni (szerokość)	Jest (10 m)
Ogrodzenie [tak/nie]	Tak
Rejestracja wjazdów [tak/nie]	Tak
Waga [tak/nie]	Tak
Ilość odpadów zdeponowanych w 2013 r.	1068,50*

Nazwa i adres składowiska	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne Włocibórek
Planowany rok zamknięcia	Eksploatacja do czasu wypełnienia ok 2017
Przyczyna zamknięcia	Odgórna zmiana koncepcji gospodarki odpadami / Zapelnienie składowiska
Decyzja zatwierdzająca instrukcję eksploatacji składowiska	Starosta Sępoleński decyzja z dnia 22.01.2007 r. Nr RO.7645-36/06
Decyzja o wykonaniu przeglądu ekologicznego	Starosta Sępoleński decyzja z dnia 05.02.2002 r. Nr RO.7647-5/02
Rodzaj pozwolenia /zezwozenie na prowadzenie działalności w zakresie gospodarowania odpadami	Pozwolenie zintegrowane Decyzja Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 31.08 2007 r. Nr WSRiRW.III.PK/6618-1/07
Prowadzący instalację	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp z. o. o w Sępólnie Krajeńskim

* - od 01.07.2013 r., ogólnokrajowa zmiana koncepcji gospodarowania odpadami (gmina stała się podmiotem odpowiedzialnym za odpady komunalne)

6. AKTUALNY STAN W GOSPODARCE ODPADAMI

6.1. Rodzaj, ilość i źródła powstawania odpadów

A. Odpady komunalne

Odpady z gospodarstw domowych

Odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Jak wykazują doświadczenia krajów uprzemysłowionych ilość wytwarzanych odpadów komunalnych przez przemysł jest zbliżona do ilości tego typu odpadów wytwarzanych w gospodarstwach domowych. Natomiast rodzaj wytwarzanych odpadów komunalnych z poszczególnych sektorów gospodarki uzależniony jest od charakteru prowadzonej produkcji.

Prognozuje się, iż ilości powstających odpadów na lata 2014-2017 będzie bardzo zbliżona do aktualnie wytwarzanych odpadów. Z danych statystycznych wynika, że ilość mieszkańców powiatu nie zmieni się w znaczący sposób, w stosunku do stanu obecnego, dopiero w roku 2020 można spodziewać się wzrostu liczby mieszkańców o 0,5 % rocznie. Jednak w wyniku dalszego wzrostu gospodarczego może nastąpić wzrost ilości wytwarzanych odpadów przez potencjalnego mieszkańca z 320 kg do ok.350 kg/rok. Z drugiej jednak strony możliwe jest ograniczenie wzrostu ilości wytwarzanych odpadów w związku z rosnącą świadomością społeczeństwa. Z danych statystycznych GUS wynika, że z całej masy wytworzonych odpadów komunalnych unieszkodliwiane poprzez składowanie jest ok. 70 %, pozostałe 30 % stanowi odzysk (w tym energetyczny), recykling, a także nielegalne pozbywanie się odpadów na dzikich „wysypiskach odpadów” .

Tabela Nr 25 Prognoza ilości wytwarzanych odpadów komunalnych powstających w Gminie Sępólno Krajeńskie.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców	Statystyczna masa odpadów wytwarzanych przez 1 mieszkańca Mg/rok	Ilość wytwarzanych odpadów (Mg)
Gmina Sępólno Kraj.				
1.	Rok 2013	16 038	0,35	5613
2.	Rok 2017	16 050		5617
3.	Rok 2020	16 130		5645
4.	Rok 2021	16 210		5673

Odpady komunalne wytwarzane w sektorze handlowym i publicznym

Odpady z sektora handlowego i publicznego są podobne do odpadów powstających w zabudowie mieszkaniowej, jednakże charakteryzują się innym składem morfologicznym. Dużą część wytwarzanych odpadów stanowią opakowania, niewielki procent to odpady organiczne. Część odpadów wytwarzanych w działach gospodarki takich jak:

- rolnictwo, leśnictwo, rybactwo;
- przemysł drzewny, budownictwo;
- usługi rynkowe;
- sektor publiczny

jest segregowana u źródła i nie trafia na składowiska odpadów tylko bezpośrednio poddawana jest odzyskowi np.: tektura, złom, gruz budowlany, odpady z drewna, odpady opakowaniowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny itp.

Rodzaje odpadów

Wśród odpadów przemysłowych wytwarzanych na terenie powiatu sępoleńskiego, największe znaczenie (liczone ilością wydanych decyzji) mają w kolejności następujące grupy odpadów: grupa 15 (odpady opakowaniowe, sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne);

grupa 16 (odpady nieujęte w innych grupach);

grupa 13 (oleje odpadowe i odpady ciekłych paliw);

grupa 17 (odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych) – w tym odpady azbestowe;

grupa 8 (odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych);

grupa 10 (odpady z procesów termicznych);

grupa 12 (odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzy sztucznych);

grupa 18 (odpady medyczne i weterynaryjne);

grupa 3 (odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury);

grupa 2 (odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności).

Szczególną uwagę na terenie powiatu sępoleńskiego należy przywiązać do problemu odpadów zawierających azbest należących do odpadów budowlanych (grupa 17). Warto podkreślić, że wszystkie jednostki samorządowe wywiązały się z realizacji zadania polegającego na przeprowadzeniu inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i opracowały programy usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Część jednostek wprowadziła także mechanizm dofinansowania przedsięwzięć polegających na demontażu i unieszkodliwieniu pokryć dachowych wykonanych z materiałów zawierających azbest. Potrzebne są jednak dużo większe nakłady finansowe, aby nadać tempa działaniom zmierzającym do oczyszczenia poszczególnych gmin powiatu sępoleńskiego z azbestu.

B. Odpady niebezpieczne

Podstawowym źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych jest przemysł oraz sektor usługowy (m.in. usługi medyczne i weterynaryjne). Osobnym, ale także znaczącym źródłem są odpady niebezpieczne powstające w gospodarstwach domowych.

Odpady medyczne

Odpady medyczne są to głównie odpady powstające w zakładach opieki zdrowotnej, tj. szpitalach, klinikach, domach pomocy społecznej, ośrodkach zdrowia.

Odpady niebezpieczne pochodzenia medycznego unieszkodliwiane są głównie w spalarni Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Chojnicach pl. Niepodległości 7 lub przekazywane innym odbiorcom posiadającym stosowne zezwolenia (np. dosyć powszechną praktyką jest przekazywanie odpadów medycznych spółce NOVUM-MED posiadającej zezwolenie na zbieranie, która przekazuje wytworzone odpady firmie EMKA Handel-Usługi Krzysztof Rdest, ul. Generała Roweckiego 6, z Żyrardowa.

Odpady weterynaryjne

Odpady weterynaryjne powstają we wszystkich placówkach zajmujących się badaniem, leczeniem lub świadczeniem usług weterynaryjnych. wg wykazu Państwowego Powiatowego Inspektoratu Weterynarii w Sępólnie Krajeńskim na terenie powiatu sępoleńskiego usługi weterynaryjne świadczone są w 9 placówkach weterynaryjnych.

W powiecie sępoleńskim jak dotąd nie oszacowano ilości odpadów powstających w gabinetach i lecznicach weterynaryjnych. Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że ilość odpadów weterynaryjnych jaka powstaje w tego typu jednostkach jest niewielka (ok. 3-5 kg rocznie /1 gabinet i wynosi łącznie ok. 0,040 Mg. Są to odpady zmieszane o kodzie 18 01 04 i nie są traktowane jako niebezpieczne.

Padłe w gospodarstwach zwierzęta są wywożone do zakładów utylizacyjnych. Zbieraniem, transportem oraz unieszkodliwianiem padłych zwierząt na terenie gminy jak i powiatu sępoleńskiego zajmuje się Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe „Hetman” Sp. z o.o. z siedzibą w Florianowie 24. Przedsiębiorstwo to posiada na terenie gminy Sępólno Krajeńskie „Zbiornicę Odpadów”, która jest tymczasowym miejscem zbierania padłych zwierząt.

Zużyte oleje odpadowe

Przez zużyte oleje odpadowe rozumie się wszelkie oleje mineralne i syntetyczne zawierające i niezawierające związków chlorowcoorganicznych (smarowe, przekładniowe, silnikowe i hydrauliczne), które nie nadają się już do zastosowania, do którego były pierwotnie

przeznaczone. Ustawa o odpadach nakłada na wytwórcę tychże odpadów określone obowiązki:

oleje odpadowe powinny być w pierwszej kolejności poddawane odzyskowi poprzez regenerację, rozumianą jako każdy proces, w którym oleje bazowe mogą być produkowane przez rafinowanie olejów odpadowych, a w szczególności przez usunięcie zanieczyszczeń, produktów utleniania i dodatków zawartych w tych olejach,

jeżeli regeneracja olejów odpadowych jest niemożliwa ze względu na stopień ich zanieczyszczenia określony w odrębnych przepisach, oleje te powinny być spalone z odzyskiem energii,

jeżeli regeneracja olejów odpadowych lub ich spalanie z odzyskiem energii są niemożliwe, dopuszcza się ich unieszkodliwianie.

Posiadacz odpadów w postaci olejów odpadowych, powstałych w wyniku prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, jeżeli nie jest w stanie we własnym zakresie wykonać określonych ustawowo obowiązków powinien przekazać je podmiotowi gwarantującemu zgodne z prawem ich zagospodarowanie. Na podstawie danych zawartych w programach gospodarki odpadami, pozwoleniach na wytworzenie odpadów oraz danych z zakładów działających na terenie powiatu sępoleńskiego szacuje się, że w ciągu roku powstaje ok. 6 Mg zużytych olejów odpadowych, które są prawie w 100 % przekazywane do odzysku upoważnionym firmom np. PW Robac. Niewielka część olejów wykorzystywana jest do własnych potrzeby (np. do impregnacji drewna lub spalania w kotłach do tego nieprzystosowanych) w sposób niezgodny z prawem. Nie należy się spodziewać realnej poprawy sytuacji bez edukacji społecznej w tym zakresie.

Baterie i akumulatory

Są to odpady występujące powszechnie jako przenośne źródła energii elektrycznej, zarówno w postaci wielko- jak i małogabarytowej. Zbiórką odpadów zajmują się podmioty gospodarcze prowadzące działalność handlową (na zasadzie wymiany starego akumulatora przy zakupie nowego) oraz punkty skupu złomu. Z obserwacji rynkowych wynika, iż rozpatrywany odpad nie stanowi zagrożenia dla lokalnego środowiska gdyż firmy trudniące się zbieraniem odpadów skupią każdą ilość tegoż odpadu. W punktach handlowych, urzędach i placówkach oświatowych dodatkowo ustawione są pojemniki, do których wrzucać można zużyte baterie.

Odpady zawierające PCB

Ich występowanie związane jest z przemysłem elektrycznym, stosowane są jako materiały elektroizolacyjne i chłodzące w kondensatorach i transformatorach. Mogą również znajdować się w składzie olejów hydraulicznych.

Zasady regulujące gospodarkę odpadami zawierającymi PCB zgodne z ustawodawstwem UE zawarte są w ustawie o odpadach, prawie ochrony środowiska, o wprowadzeniu ustawy – prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw a także w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 r., w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 96, poz. 860). Na terenie gminy jak i całego powiatu sępoleńskiego ten rodzaj odpadów występuje w niewielkich ilościach (odpady te powstają w momencie demontażu urządzeń transformatorowni).

Odpady zawierające azbest

Przez wiele lat azbest był powszechnie stosowany do produkcji pokryć dachowych oraz rur izolowanych, wówczas nie był traktowany jako odpad niebezpieczny, nie stanowił zagrożenia. Dopiero od 1997 roku został sklasyfikowany do odpadów niebezpiecznych, które podlegają szczególnej uwadze. Odpady azbestowe powstają w wyniku prac demontażowych i rozbiórkowych. Nie ma dokładnych danych co do ilości znajdujących się na terenie gminy odpadów azbestowych. Inwentaryzacja przeprowadzona przez gminę w latach 2010-2011 r., oraz jej aktualizacja oparta jest na danych otrzymany od właścicieli nieruchomości wg stanu na 31.12.2013 na terenie gminy Sępólno Krajeńskie występuje ok 212 140 m² tj. 3 818 Mg odpadów azbestowych.

Unieszkodliwianiem poprzez składowanie odpadów azbestowych wytwarzanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zajmują się głównie: składowisko odpadów niebezpiecznych w Małociechowie gmina Pruszcz. Część odpadów za pośrednictwem przedsiębiorstwa TAXIS Sp. z o.o. (z siedzibą w Gronowie Górnym) trafia również za granicę - na składowisko odpadów przemysłowych w Kodersdorf (Niemcy) należące do przedsiębiorstwa „TKK Kodersdorf GmbH. Na terenie powiatu działają przedsiębiorstwa posiadające stosowne uprawnienia do usuwania odpadów zawierających azbest. Gmina posiada „Gminny program usuwania wyrobów zawierających azbest”, który sukcesywnie w miarę pozyskiwanych środków finansowych z WFOŚiGW w Toruniu jest realizowany.

Pojazdy wycofane z eksploatacji

Wycofane z eksploatacji samochody stanowią zagrożenie dla środowiska, zawierają bowiem oprócz metali również inne substancje, w tym niebezpieczne w postaci przetworzonych olejów, płynów eksploatacyjnych, akumulatorów, a także zużyte opony, szkło, tworzywa sztuczne. Większość z elementów wycofanych z eksploatacji pojazdów ma wartość surowców. Na terenie gminy jak i całego powiatu brak jest stacji demontażu oraz punktów zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji. Nie ma także żadnej firmy, która posiada zezwolenie na zbieranie zużytych opon. Na terenie województwa istniejąca sieć przedsiębiorstw zajmujących się demontażem samochodów posiadających koncesję Wojewody/Marszałka Województwa jest wystarczająca i zabezpiecza potrzeby w tym zakresie.

Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne

Rosnąca w ostatnich latach ilość wycofywanych z użytkowania tego typu urządzeń jest spowodowana postępującym rozwojem technicznym, technologicznym oraz postępowaniem cywilizacyjnym. Na przełomie najbliższych lat nadal będzie można zaobserwować tendencje wzrostowe w ilości powstających odpadów. Należy zaznaczyć, iż stosowanie coraz bardziej nowoczesnych technologii produkcji wpłynie na jakość powstających odpadów. Brak jest danych co do ilości powstających odpadów zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych, gdyż mimo wejścia w życie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495 z późn. zm.) najczęściej odpady te są traktowane przez wytwórców jako odpad komunalny, a nie przemysłowy. Mimo obowiązku przyjmowania zużytego sprzętu przez sprzedawców oferujących w swoim asortymencie urządzenia elektryczne i elektroniczne (ustawa narzuca obowiązek nieodpłatnego odbioru zużytego sprzętu od kupującego w ilości i rodzaju adekwatnych do dokonanego zakupu) wielu z nich odmawia przyjmowania odpadów zużytego sprzętu. W ramach funkcjonujących Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK)

zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny może być tam przekazywany. Należałoby również promować akcje związane z zwiększaniem świadomości społeczeństwa w tym zakresie.

Przeterminowane środki ochrony roślin (pestycydy), i opakowania zanieczyszczone substancjami niebezpiecznymi oraz pozostałości tych substancji nie nadające się już do zużycia

Głównym źródłem powstawania tego rodzaju odpadów są: rolnictwo (przeterminowane pestycydy oraz opakowania nimi zanieczyszczone) oraz przemysł (wykorzystujący różnego rodzaju substancje toksyczne: lakiery, farby itp., po których również zostają puste opakowania). Odpady te nie stanowią problemu gdyż, rolnicy za nie przestrzeganie zasad Dobrych Praktyk Rolniczych mogą stracić dopłaty do gruntów.

C. Odpady inne niż niebezpieczne

Odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności

Najczęściej źródłem tych odpadów jest działalność rolnicza (szeroko rozpowszechniona, ze względu na rolniczy charakter gminy). Zgodnie z posiadanymi danymi z tej grupy wytwarzanych jest łącznie ok. 22 tys. Mg odpadów (głównie wywar gorzelniany (20 tys. Mg), odpadowa tkanka zwierzęcej i odpadowa masa roślinna).

Odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury

Źródłem tego rodzaju odpadów są funkcjonujące na terenie gminy tartaki oraz zakłady przetwarzania drewna (producenci surowca) oraz produkujące meble. Z tej grupy wytwarzany jest właściwie tylko jeden rodzaj odpadu: trociny, wióry, ścinki, drewno, płyta wiórowa i fornir niezawierające substancji niebezpiecznych. Odpady te w 100 % są wykorzystywane do celów energetycznych i konstrukcyjnych.

Odpady z procesów termicznych

Są to wszelkiego rodzaju żużle, popioły niezawierające substancji niebezpiecznych. Ich źródłem są głównie kotłownie wytwarzające ciepło na potrzeby przedsiębiorstw. Odpady te nie stanowią problemu, wykorzystywane są do niwelacji terenu oraz jako dodatek do produkcji betonu.

Odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych

Źródłem tej grupy odpadów są instalacje służące do powlekania metali (tzw. cynkownie). Głównymi „produktami” jest cynk i popiół cynkowy.

Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych

Źródłem tej grupy odpadów są przedsiębiorstwa zajmujące się obróbką metali i produkcją wszelkich konstrukcji i przedmiotów z tego surowca. Głównie podczas tych procesów powstają cząstki i pyły żelaza oraz jego stopów, odpady z toczenia i piłowania metali nieżelaznych.

Odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nieujęte w innych grupach

Źródłem tych odpadów są wszystkie zakłady produkcyjne. Praktycznie każdy produkt należy przed wysłaniem do odbiorców poddać procesowi pakowania i tego ubocznym skutkiem są odpady z tej grupy.

Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)

Na odpady z sektora budowlanego składają się głównie odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych i infrastruktury drogowej jak np. gruz ceglany, materiały ceramiczne, beton, odpadowa papa i inne elementy gipsowe oraz odpady z budowy nowych budynków (np. ziemia z wykopów). Do grupy tej należą również inne odpady, jak drewno, stal, odpady opakowaniowe, odpady niebezpieczne (w tym odpady azbestu, elektryczne i elektroniczne). Oszacowanie ilości powstających odpadów budowlanych jest trudne i opiera się w głównej mierze na metodach wskaźnikowych. Szacunkowa ilość odpadów rozbiórkowych i budowlanych wytwarzanych w Polsce na jednego mieszkańca miasta wynosi 40-50 kg/rok. Duża część odpadów budowlanych zarówno z terenów prywatnych (głównie na wsiach) oraz z zakładów produkcyjnych wykorzystywana jest do niwelacji i rekultywacji terenu, odzyskiwana w procesie budowy dróg, fundamentów. Niewielka część trafia na składowiska odpadów.

Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych

Źródłem tego rodzaju odpadów są stacje uzdatniania wody i oczyszczalnia ścieków. Głównym odpadem w tej grupie są komunalne osady ściekowe. W związku z postępującym procesem skanalizowania miast i wsi szacuje się, iż wzrastać będzie liczba gospodarstw domowych podłączonych do kanalizacji, a co się z tym wiąże ilość wytwarzanych odpadów powstających w związku z eksploatacją oczyszczalni ścieków. Łącznie na terenie gminy powstaje ok. 22 Mg/rok skratek oraz ok. 3 300 Mg osadów ściekowych.

6.2. Przetwarzanie odpadów - odzysk, unieszkodliwianie i zbieranie odpadów

Rodzaj odpadów poddawanych procesowi odzysku oraz instalacje do odzysku odpadów z wykazem podmiotów prowadzących odzysk

W zakresie prowadzenia działalności odzysku odpadów przemysłowych na obszarze gminy Sępólno Krajeńskie działają następujące firmy (z wyjątkiem przedsiębiorstw zajmujących się odzyskiem własnych odpadów):

- Zakład Produkcyjno – Usługowo – Handlowy Alina Lacka, Iłowo, gmina Sępólno Kraj., odzysk odpadów o kodzie 020102 oraz 020202. Odzysk polega na zmieszaniu odpadów rybnych z suszonym materiałem traw, zbóż, suszeniu i mieleniu w młynkach - Decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 03.10.2003 r., znak RO.7645-15/03,
- Grupa PEP Biomasa Energetyczna Północ Sp. z o.o., ul. Wiertnicza 169 Warszawa (miejsce prowadzenia działalności – ul. Kościuszki 22, 89-400 Sępólno Krajeńskie, odzysk odpadów o kodach 02 01 03, 02 01 07, 03 0105, 03 03 01. Odzysk polega na rozdrobieniu wymienionych odpadów, a następnie na ich podsuszeniu i sprasowaniu do postaci granulatu. Otrzymany produkt służył będzie do spalania na potrzeby energetyczne odbiorców (paliwo alternatywne). Decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 27.11.2008 r., znak RO.7645-11/08,
- Gorzelnia Rolnicza Andrzej Basiński 89-412 Sitno 5, odzysk odpadów o kodach: 02 06 01, 02 06 02, 02 06 99, 16 03 80. Odzysk polega na zmieleniu

wymienionych odpadów i ich fermentacji w kadziach gorzelnianych celem otrzymania spirytusu. Decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 10.04.2012 r., znak RO.6233.3.2012 (podmiot zaprzestał działalności w 2014 r.),

W gospodarstwach domowych na terenach wiejskich bardzo często prowadzony jest odzysk odpadów ulegających biodegradacji. Kompostowanie bio-odpadów jest często stosowaną praktyką właścicieli przydomowych ogródków.

Istniejące systemy zbierania odpadów oraz wykaz podmiotów prowadzących transport i zbieranie

Świadczeniem usług zbierania i transportu odpadów komunalnych zajmuje się uprawniony podmiot - Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Orzeszkowej 8, 89-400 Sępólno Kraj.

Podmioty świadczące usługi w zakresie zbierania i transportu odpadów komunalnych umożliwiły osobom fizycznym wprowadzenie systemu segregacji odpadów (tworzyw sztucznych, szkła i metali) u źródła polegający na zakupie kolorowych worków (każdy kolor jest adekwatny dla danego rodzaju odpadu) i segregowaniu ich w gospodarstwach domowych. Stosowanie tego systemu jest dobrowolne. Ponadto każde gospodarstwo domowe ma obowiązek posiadania przynajmniej jednego pojemnika na zmieszane odpady komunalne o poj. 110 litrów. Częstotliwość odbioru odpadów od właścicieli posesji ustala podmiot świadczący usługi odbioru odpadów komunalnych wedle zapotrzebowania mieszkańców poszczególnych terenów.

Szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Sępólno Krajeńskie zostały ogłoszone i uchwalone w uchwale Nr XXXI/234/13 Rady Miejskiej w Sępólnie Kraj., z dnia 28 marca 2013 r., w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Sępólno Krajeńskie.

W przypadku odpadów przemysłowych, każdy wytwórca odpadów jest zobowiązany do rozwiązania gospodarki odpadami we własnym zakresie. Należy jednak zauważyć, że sporo przedsiębiorstw (zwłaszcza zaliczanych do mikro- i małych przedsiębiorców) nie ma uregulowanej prawnie gospodarki wytwarzanymi odpadami. W przypadku średnich i dużych przedsiębiorców większość posiada uregulowaną stronę formalnoprawną w tym zakresie. Zwykle odpady są odbierane, odzyskiwane lub unieszkodliwiane przez uprawnionych odbiorców z poza terenu powiatu posiadających stosowne zezwolenia (nie ma jednak pewności, że wytwórcy tych odpadów postępują zgodnie z prawem z całością wytwarzanych odpadów). Może zdarzać się, że część trafia do uprawnionych odbiorców, a część jest przekazywana np. na składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne w strumieniu odpadów komunalnych.

Wycofane z użytkowania środki transportu przekazywane winny być do uprawnionych odbiorców posiadających wymagane prawem zezwolenia. Na terenie powiatu sępoleńskiego brak jest punktu demontażu, zbierania i recyklingu odpadów samochodowych. Najbliższa taka jednostka zlokalizowana jest w Chojnicach, w odległości ok. 32 km od Sępólna Krajeńskiego.

Na terenie gminy Sępólno Krajeńskie funkcjonują 4 podmioty prowadzące działalność zbierania odpadów i są to:

- STENA Sp. z o.o., ul. Ogrodowa 58, 00-876 Warszawa (miejsce prowadzenia działalności – ul. Przemysłowa 2, 89-400 Sępólno Krajeńskie) - decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 22.03.2004 r., znak RO.7645-2/04 (zmieniona decyzją z dnia 22.07.2005 r., znak RO.7645-24/05),
- „Firma Janki” Piotr Więckowski, Radzicz 8, 89-110 Sadki (miejsce wykonywania działalności: ul. Nowy Rynek 10, 89-400 Sępólno

- Krajeńskie, decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 05.11.2007 r., znak RO.7645-15/07,
- PPH „Hetman” Florianów 24, Bedlno decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 11.07.2013 r., RO.6233.5.2013,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe Iwona Adamczewska, ul. Batorego 20/6, 77-300 Człuchów (miejsce wykonywania działalności – ul. Średnia 12, 89-400 Sępólno Krajeńskie), decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 26.10.2007 r., znak RO.7645-13/07,

Starosta Sępoleński wydał też 6 zezwoleń na transport odpadów, dla podmiotów nie będących wytwórcami odpadów i są to:

- Transport Ciężarowy Jerzy Błędziński ul. Wiatrakowa 5, 89-400 Sępólno Kraj., decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 06.04.2005 r., znak RO.7645-7/05,
- Usługi Transportowe Adam Żurankow ul. Bema 1, 89-400 Sępólno Kraj., decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 17.01.2013 r., znak RO.6233.1.2013,
- Usługi Transportowe Roman Ligocki ul. Wyspiańskiego 2, 89-400 Sępólno Kraj., decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 09.05.2013 r., znak RO.6233.3.2013,
- Transport Ciężarowy Hubert Jazienicki ul. Pokrzywnickiego 26, 89-400 Sępólno Kraj., decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 21.07.2014 r., znak RO.6233.7.2014,
- Usługi Transportowe i Budowlane, Tomasz Cebo, ul. BOWiD 11A, 89-400 Sępólno Kraj., decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 30.01.2009 r., znak RO.7645-1/09,
- Usługi i Handel, Andrzej Janowski, ul. Kossaka 4, 89-400 Sępólno Kraj., decyzja Starosty Sępoleńskiego z dnia 28.03.2012 r., znak RO.6233.1.2012,

6.3. Identyfikacja problemów w zakresie gospodarowania odpadami

Poniżej przedstawiono główne problemy w zakresie gospodarki odpadami:

- **W zakresie gospodarki odpadami komunalnymi oraz innymi niż niebezpieczne:**
 - Brak dokładnych danych dotyczących ilości wytwarzanych odpadów i gospodarowania nimi (można jedynie określić z pewną dokładnością ilość odpadów trafiających na składowiska, natomiast nie sposób określić ilości deponowanych w sposób nielegalny – np. w lesie). Dominuje unieszkodliwianie odpadów komunalnych poprzez ich składowanie.
 - Niekontrolowane porzucanie części wytwarzanych odpadów w lasach, rowach, bajorkach, starych wyrobiskach itp. przez co powstają tzw. „dzikie wysypiska”, które obniżają walory krajobrazowe oraz zanieczyszczają środowisko. Wynika to z braku kontroli nad wymaganymi prawem umowami na odbiór odpadów komunalnych, które powinni zawierać właściciele nieruchomości oraz brakiem uregulowania gospodarki odpadami w przedsiębiorstwach (szczególnie mikro i małych).
 - Palenie odpadów – w tym odpadów tworzyw sztucznych, zużytych opon - w piecach, kotłowniach lokalnych i na powierzchni ziemi zanieczyszczając powietrze oraz wywołując dyskomfort zapachowy. Proces ten jest szczególnie nasilony w okresie zimowym oraz w czasie wczesnojesiennych i wiosennych porządków.
 - Podstawowym systemem zbierania odpadów komunalnych jest system mieszany. W niewielkim stopniu prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów, która w znacznym stopniu ograniczyłaby masę odpadów deponowanych na składowiskach.
 - Niski stopień odzysku wytwarzanych odpadów komunalnych związany z brakiem

infrastruktury (np. brak instalacji do odzysku i przetwarzania odpadów ulegających biodegradacji) na poziomie: opakowania z tworzyw sztucznych – 24,5 Mg, opakowania z metali – 8,8 Mg, opakowania ze szkła – 74,8 Mg, odpady ulegające biodegradacji – 26,5 Mg. (dane dotyczą roku 2013).

- Niedostatecznie zakorzeniony nawyk zagospodarowania bio-odpadów w gospodarstwach domowych jako kompostu.
- Niski poziom wykorzystania komunalnych osadów ściekowych, głównie przez wysoki koszt ich „przygotowania” do użycia w rolnictwie oraz bojaźń ewentualnych odbiorców przed ich zastosowaniem (większość osadów trafia na składowiska odpadów).
- Obecny system gospodarki odpadami komunalnymi od 01 lipca 2013 r., kiedy wprowadzono nową ustawę o czystości i porządku w gminie jest w fazie dostosowania.
- Niska świadomość ekologiczna właścicieli firm (brak działań z własnej inicjatywy – jedynie kontrole wymuszają działania zmierzające do uregulowania gospodarki odpadami).
- Brak porozumienia międzygminnego w sprawie organizacji Regionu Gospodarki Odpadami Komunalnymi – powiat sępoleński przypisany jest do Regionu 1 – Tucholsko-Grudziądzkiego.
- Problem z zapewnieniem środków finansowych na rozwój i utrzymanie systemu gospodarki odpadami w tym na transport odpadów do Regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK).

W zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi:

- Brak informacji o rzeczywistej ilości wytwarzanych odpadach niebezpiecznych powstających w gospodarstwach domowych oraz systemie zbierania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych w szczególności przeterminowanych leków, opakowań po środkach ochrony roślin (częściowo problem jest rozwiązany poprzez wprowadzenie kaucji za opakowania), odpadów zawierających azbest, baterii, akumulatorów, przepracowanych olejów silnikowych oraz opakowań po różnych substancjach niebezpiecznych.
- Powolne tempo oczyszczania gmin z wyrobów zawierających azbest.

Obecnie dużym wyzwaniem dla Gminy Sępólno Krajeńskie, jak i dla wszystkich gmin powiatu sępoleńskiego, jest dostosowanie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi do wymogów określonych w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2012 r. poz. 391). Zgodnie z rozdziałem 3a ww. ustawy, gminy są zobowiązane do zorganizowania odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, a wójt, burmistrz lub prezydent miasta jest obowiązany zorganizować przetarg na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości albo przetarg na odbieranie i zagospodarowanie tych odpadów. W efekcie odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości na terenie gmin o liczbie mieszkańców poniżej 10 000 zajmować się będzie tylko jedna firma, która uprzednio zostanie wyłoniona w trybie przetargowym i zawrze stosowną umowę z władzami gminy. Ustawa nakłada na gminę liczne obowiązki związane m.in. z prowadzeniem i rozwijaniem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, w tym odpadów ulegających biodegradacji. Gmina jest zobowiązana w art. 3c do ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji i przekazywanych do składowania do dnia 16 lipca 2013 r. - do nie więcej niż 50% wagowo całkowitej masy tych odpadów przekazywanych do składowania, oraz do dnia 16 lipca 2020 r. – do nie więcej niż 35% wagowo całkowitej masy

tych odpadów przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. Warto podkreślić, że w artykule 3, gminy zostały zobowiązane do zapewnienia czystości i porządku na swoim terenie oraz tworzenia warunków niezbędnych do ich utrzymania, w szczególności przez zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych. Tym samym w przypadku gmin powiatu sępoleńskiego do realizacji zadania utworzenia regionu gospodarki odpadami komunalnymi (RGOK) zaproponowanego w Programie ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018.

7. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

7.1. Polityka ekologiczna państwa

Podstawowym dokumentem krajowym w zakresie ochrony środowiska jest „Polityka ekologiczna państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”, opracowany przez Radę Ministrów. Dokument określa cele i zadania o charakterze systemowym, ważnych dla stworzenia warunków do wykonywania ochrony środowiska. Jako podstawowy warunek skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa wymienia respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w strategiach i politykach w poszczególnych dziedzinach gospodarowania. Określa zasady i sposoby ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowania zasobów przyrody. Wskazuje na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego państwa, w tym przez znaczny wzrost lesistości, utworzenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000, ochronę terenów wodno-błotnych i poprawę stanu czystości wód powierzchniowych. Wskazuje na dalsze prace nad wdrażaniem sieci Natura 2000, w tym opracowanie planów ochrony tych obszarów oraz wdrożenie systemu korytarzy ekologicznych je łączących. Obliguje do zrównoważonego wykorzystywania surowców, materiałów, wody i energii oraz do coraz większego rozwoju energetyki odnawialnej, nakazuje kształtowanie stosunków wodnych i ochronę przed powodzią. Jednym z celów polityki ekologicznej jest zapobieganie zagrożeniom zdrowia w środowisku i ograniczenie ryzyka dla zdrowia wynikające z narażenia na szkodliwe dla człowieka czynniki środowiskowe. Polityka ekologiczna wskazuje na konieczność poprawy jakości powietrza atmosferycznego oraz klimatu akustycznego, ochronę przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych i poważnymi awariami przemysłowymi, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz uporządkowanie gospodarowania odpadami. Określa nakłady na realizację działań objętych polityką oraz źródła jej finansowania.

Na poziomie wojewódzkim podstawowymi dokumentami, które wyznaczają kierunki rozwoju oraz zasady ochrony środowiska regionu, są: Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Program ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego z planem gospodarki odpadami.

Według Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020 +, zatwierdzonej uchwałą Nr XLI/693/13 z dnia 21 października 2013 r., priorytetami dla województwa są:

- konkurencyjna gospodarka;
- modernizacja przestrzeni wsi i miast;
- silna metropolia;
- nowoczesne społeczeństwo,

Wszystkie z w/w. priorytetów mają wpływać na poprawę jakości życia mieszkańców i to jest motorem wszelkich działań na rzecz rozwoju województwa.

Według znowelizowanego Programu ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018, zatwierdzonego uchwałą Nr XVI/299/11 Sejmiku województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2011 r., podstawowym celem polityki ekologicznej na obszarze województwa jest zachowanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego regionu w celu poprawy jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności województwa. Realizacja tego celu jest możliwa pod warunkiem przyjęcia jako powszechnie obowiązującej zasady zrównoważonego rozwoju, identyfikacji określonych priorytetów ochrony środowiska oraz realizacji celów cząstkowych, do których należą:

- dalsza poprawa jakości wód powierzchniowych, zwłaszcza jezior,
- zachowanie jakości wód podziemnych i ich ochrona przed degradacją,
- dalsza poprawa jakości powietrza atmosferycznego,
- poprawa warunków klimatu akustycznego,
- zapobieganie powodziom i skutkom suszy,
- wdrożenie i prowadzenie racjonalnego systemu gospodarowania odpadami,
- zachowanie i kształtowanie różnorodności biologicznej regionu, z ograniczeniem populacji obcych gatunków roślin i zwierząt,
- zwiększanie lesistości województwa,
- ochrona gruntów przed erozją i przeciwdziałanie degradacji gleb,
- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych i zdegradowanych,
- ochrona złóż kopalin przed nieracjonalną eksploatacją,
- kształtowanie systemu obszarów chronionych i dostosowanie go do nowych uwarunkowań prawnych,
- przeciwdziałanie poważnym awariom i poważnym awariom przemysłowym.

7.2. Kierunki ochrony środowiska w województwie kujawsko-pomorskim

Jako podstawowy cel ekologiczny na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego przyjmuje się zachowanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego regionu w celu poprawy jakości życia jego mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności województwa. Jako naczelną zasadę ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego, podobnie jak polityki ekologicznej państwa, przyjmuje się sformułowaną w Konstytucji RP zasadę zrównoważonego rozwoju, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia jak i przyszłych pokoleń.

Osiągnięcie podstawowego celu ekologicznego będzie realizowane za pomocą sformułowanych czterech celów ekologicznych, które są zbieżne z celami Polityki ekologicznej państwa.

Cele ekologiczne wyznaczają określone priorytety ochrony środowiska i przyczyniają się do minimalizacji lub likwidacji zidentyfikowanych problemów ekologicznych.

1. Cele ekologiczne w kontekście poprawy jakości środowiska:

• poprawa jakości wód

- inwentaryzacja istniejących ujęć wody z wydzieleniem eksploatowanych i nieczynnych; na ujęciach czynnych uwzględnienie ich stratygrafii i litologii rzutujących na przenikanie zanieczyszczeń z powierzchni ziemi, a tym samym ochronę warstwy wodonośnej;

- systematyczna likwidacja nieczynnych ujęć, aby poprzez nieeksploatowane studnie nie dochodziło do skażenia użytkowej warstwy wodonośnej;
- realizacja zadań inwestycyjnych w zakresie budowy, rozbudowy i/lub modernizacji oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach poniżej 2000 RLM uwzględnionych w Programie wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej, w celu wypełnienia wymagań Dyrektywy 91/271/EWG;
- wspieranie realizacji projektów w zakresie zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych w tym w kierunku ich termicznego przekształcania;
- wspieranie budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków lub innych odpowiednich rozwiązań zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska w miejscach gdzie nie jest możliwa technicznie lub jest nieuzasadniona ekonomicznie budowa sieci kanalizacyjnej;
- budowa i rozbudowa systemów odbioru wód opadowych i roztopowych oraz ich oczyszczanie;
- wspieranie działań kontrolnych w zakresie likwidacji punktowych i obszarowych źródeł emisji nieoczyszczonych ścieków do środowiska wodnego i do ziemi;
- analiza wyników monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych, wytyczanie kierunków naprawczych dla poprawy złej jakości wód;
- identyfikacja potencjalnych źródeł zanieczyszczeń i opracowanie indywidualnych programów z uwzględnieniem specyfiki terenu;
- edukacja ekologiczna społeczeństwa zakresie potrzeb i możliwości dążenia do ochrony stanu jakości wód powierzchniowych i podziemnych;
- wspieranie działań inwestycyjnych, których wynikiem będzie eliminacja emisji zanieczyszczeń przemysłowych do środowiska wodnego i do ziemi, w tym substancji szczególnie szkodliwych oraz powodujących zasolenie;
- inicjowanie i wspieranie działań inwestycyjnych, których wynikiem będzie poprawa jakości wód przeznaczonych do spożycia;
- inicjowanie, wspieranie opracowania i wdrażania programów naprawczych dla jednolitych części wód powierzchniowych sklasyfikowanych poniżej stanu dobrego ze szczególnym uwzględnieniem tych, posiadających zły stan ekologiczny
- inicjowanie, wspieranie opracowania i wdrażania programów naprawczych dla zbiorników zaporowych posiadających zły potencjał ekologiczny.
- **poprawa jakości powietrza atmosferycznego i ochrona klimatu**
 - analiza wyników monitoringu jakości powietrza atmosferycznego według ocen rocznych;
 - podejmowanie działań w celu zapewnienia skutecznej ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska poprzez utrzymywaniu poziomu substancji w powietrzu poniżej lub co najwyżej na poziomie celu długoterminowego;
 - obniżenie emisji pyłu i substancji gazowych w zakładach posiadających pozwolenia zintegrowane;
 - wyznaczanie stref ograniczonej dostępności komunikacji w miastach, a zwłaszcza w miastach dużych, centrach zabytkowych, strefach uzdrowiskowych i szpitalnych w połączeniu z właściwie prowadzoną polityką parkingową;
 - budowa obwodnic ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości, przez które przebiegają główne drogi (**Sępólno Krajeńskie, Więcbork, Kamień Krajeński**);
 - ograniczenie – docelowo eliminacja niskiej emisji ze źródeł komunalnych w miastach i terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej poprzez: sukcesywną budowę sieci gazowej, zastępowanie paliw wysokoemisyjnych paliwami ekologicznymi

(paliwami niskoemisyjnymi) energią ze źródeł zbiorczych lub energią ze źródeł odnawialnych oraz promocję budownictwa energooszczędnego;

- wycofywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową;
- osiągnięcie poziomu celu długoterminowego stężenia ozonu w powietrzu atmosferycznym na poziomie $6000 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w roku 2020 (poziom dopuszczalny ze względu na kryterium ochrona roślin);
- edukacja ekologiczna w zakresie potrzeb i możliwości dążenia do ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu m.in. poprzez oszczędność energii elektrycznej, promowanie stosowania niskoemisyjnych lub odnawialnych źródeł energii, biopaliw itp.

- **poprawa klimatu akustycznego**

- coroczne monitorowanie klimatu akustycznego w miastach i analiza wyników rocznego monitoringu hałasu, określanie kierunków działań naprawczych;
- opracowanie i wdrażanie programów naprawczych - programów ochrony środowiska przed hałasem;
- analiza skuteczności realizacji działań zawartych w programach ochrony środowiska przed hałasem;
- wspieranie działań prowadzących do eliminacji bądź ograniczenia do poziomów dopuszczalnych emisji hałasu przemysłowego;
- zachowanie właściwych odległości od elektrowni wiatrowych w stosunku do istniejącej i planowanej zabudowy przeznaczonej na stały pobyt ludzi gwarantujących zachowanie dopuszczalnych poziomów natężenia hałasu;
- wspieranie działań prowadzących do ograniczenia emisji hałasu komunikacyjnego w miastach, na terenie których badania prowadzone w porze dnia i dnia i nocy wykazywały przekroczenia dopuszczalnych poziomów dźwięku;
- wspieranie realizacji inwestycji wpływających na zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego – budowę obwodnic, budowę i przebudowę dróg, realizacja elementów technicznych zieleni izolacyjnej itp.;
- prowadzenie działań prewencyjnych w zakresie przeciwdziałania negatywnemu oddziaływaniu akustycznego elektrowni wiatrowych w stosunku do istniejących i planowanych terenów przeznaczonych na stały pobyt ludzi;
- kontynuacja działań monitorujących używanie spalinowego sprzętu motorowodnego na wodach powierzchniowych;
- monitorowanie przestrzegania zasad strefowania terenów w planowaniu przestrzennym w odniesieniu do nowo zagospodarowywanych terenów

- **ochrona przed polami elektromagnetycznymi**

- analiza wyników monitoringu pól elektromagnetycznych pod kątem ochrony ludności przed wzrostem poziomów sztucznie wytworzonych pól elektromagnetycznych w środowisku;
- prowadzenie monitoringu poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku wraz z rejestrem informacji o terenach, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych;
- monitorowanie przestrzegania zasad ochrony ludzi przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych w planowaniu przestrzennym w odniesieniu do terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.

- **ochrona przed poważnymi awariami i poważnymi awariami przemysłowymi oraz zapobieganie szkodom w środowisku**

- edukacja ekologiczna w celu wykreowania właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacjach wystąpienia zagrożeń środowiska powodowanych wystąpieniem zdarzeń o znamionach poważnych awarii;

- wyznaczanie bezpiecznych miejsc parkingowych dla pojazdów przewożących substancje niebezpieczne;
- zbudowanie sprawnego systemu monitoringu transportu substancji niebezpiecznych na terenie województwa;
- analiza porównawcza (bieżąca i z lat poprzednich) liczby, miejsc oraz rodzaju materiałów niebezpiecznych będących sprawcami wystąpienia zdarzeń o znamionach poważnych awarii, w celu wytypowania miejsc i obiektów wymagających objęciem działaniami kontrolnymi;
- wspieranie Jednostek Ratowniczo-Gaśniczych w doposażeniu w specjalistyczny sprzęt ratownictwa technicznego;
- zapobieganie bezpośrednim zagrożeniom wystąpienia szkody w środowisku i szkodom w środowisku;
- w przypadku wystąpienia szkody w środowisku - egzekwowanie od podmiotów korzystających środowiska obowiązku podjęcia działań naprawczych, działań zapobiegawczych oraz naprawy elementów przyrodniczych do przywrócenia stanu początkowego oraz usunięcia zagrożenia dla zdrowia ludzi.
- **zarządzanie środowiskiem w aspekcie ochrony zdrowia**
 - wdrażanie strategicznego programu rządowego „Środowisko a zdrowie”, zgodnego z wytycznymi Europejskiego Biura Światowej Organizacji Zdrowia;
 - stwarzanie i doskonalenie dostępnych systemów informacyjnych dla celów monitoringu „Środowiskowych zagrożeń zdrowia i ich skutków”;
 - wprowadzenie ekologicznych systemów grzewczych w miastach, w których notuje się przekroczenia dopuszczalnych poziomów substancji, w celu zmniejszenia zapadalności na choroby układu oddechowego;
 - ochrona Głównych Zbiorników Wód Podziemnych jako jedynych rezerwuarów czystych wód podziemnych;
 - przyspieszenie budowy systemów oczyszczania i odprowadzania ścieków na terenach wiejskich;
 - łagodzenie istniejących nieprawidłowości lokalizacyjnych przez budowę ekranów akustycznych i innych zabezpieczeń;
 - wdrożenie programów profilaktyki medycznej skutków zdrowotnych narażenia na szkodliwe czynniki środowiska;
 - wspieranie sukcesywnej eliminacji z rynku benzyn wysokooktanowych oraz samochodów bez katalizatorów, promowanie stosowania paliw ekologicznych;
 - restrukturyzacja produkcji rolniczej na obszarach o glebach nadmiernie zanieczyszczonych substancjami chemicznymi;
 - stosowanie skutecznych technologii uzdatniania wody w systemach powierzchniowych ujęć wód, zapobiegających powstawaniu wtórnych mikro zanieczyszczeń wody;
 - opracowanie i wdrażanie zintegrowanych programów edukacji ekologicznej, zdrowotnej i konsumenckiej;
 - doskonalenie systemu wczesnego wykrywania zagrożeń ludzi i środowiska ze strony promieniowania jonizującego i niejonizującego;
 - stała analiza monitoringu jakości środowiska (jakości powietrza, jakości wód, ochrony ludzi przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym, potencjalnych sprawców wystąpienia zdarzeń o znamionach poważnych awarii);
 - analiza skuteczności opracowanych i wdrażanych programów naprawczych;
 - wspieranie działań kontrolnych prowadzących do poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego i zdrowotności ludzi;
 - osiągnięcie minimum dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i

podziemnych oraz dobrego potencjału ekologicznego sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód;

- dalsza poprawa jakości powietrza atmosferycznego w wyznaczonych strefach;
- redukcja emisji gazów cieplarnianych zgodnie z ustaleniami zewnętrznymi i zapobiegania niszczenia warstwy ozonowej;
- wspieranie doskonalenia systemu wczesnego wykrywania zagrożeń ludzi i środowiska;
- edukacja ekologiczna społeczeństwa zakresie potrzeb i możliwości dążenia do poprawy jakości środowiska, bezpieczeństwa ekologicznego, zdrowotności i bezpieczeństwa ludzi.

2. Cele ekologiczne w kontekście zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii:

• Materialochołoność, wodochłoność, energochłoność i odpadowość

- modernizacja procesów przemysłowych w kierunku osiągnięcia normatywów najlepszej dostępnej techniki;
- wspieranie i intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody w przedsiębiorstwach;
- wspieranie działań zmierzających do zmniejszenia zużycia wody i podniesienia efektywności wykorzystania energii w gospodarce komunalnej;
- wspieranie działań mających na celu minimalizację i ograniczanie ilości powstawania odpadów;
- wspieranie projektowania i realizacji energooszczędnego budownictwa;
- zwiększenie sprawności wytwarzania energii i zmniejszenia strat energii w przesyłce.

• Kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy

- realizacja działań zmierzających do obniżenia zagrożenia powodziowego wynikających z wdrażania Dyrektywy 2007/60/WE w sprawie oceny i zarządzania ryzykiem powodziowym;
- tworzenie warunków do szerokiego korzystania z wód (rekreacja, energetyka, żegluga, modernizacja i rozwój śródlądowych dróg wodnych,) przy nie pogarszaniu ich jakości;
- realizacja programu małej retencji województwa kujawsko – pomorskiego;
- realizacja programu ochrony przeciwpowodziowej w województwie kujawsko-pomorskim;
- przebudowa, rozbudowa, budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych;
- monitoring właściwego utrzymania wód i urządzeń wodnych;
- utrzymanie koryt rzecznych;
- poprawa warunków do korzystania z wód (tworzenie rezerw wodnych) oraz ochrona obszarów wodno-błotnych;
- budowa, przebudowa i modernizacja melioracji szczegółowych (w tym tworzenie zasobów wodnych poprzez nawadnianie).

• Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych

- sporządzenie analizy dotyczącej wyznaczenia terenów dla lokalizacji elektrowni wiatrowych, w tym szczególnie parków wiatrowych oraz innych instalacji OZE;
- intensyfikacja wykorzystania mechanizmów wsparcia rozwoju OZE z prowadzeniem działań edukacyjnych oraz popularyzacyjnych;
- lokalizowanie elektrowni wiatrowych na terenach nie kolidujących z obszarami chronionymi, obszarami o walorach kulturowych i przyrodniczych, w tym szlakami

- wędrówek ptaków, budynkami mieszkalnymi, budynkami mieszkalnymi w zabudowie zagrodowej z zachowaniem i poszanowaniem ładu przestrzennego województwa;
- wspieranie i aktywizacja samorządów gminnych w kierunku wykorzystania lokalnych zasobów dla zwiększenia ilości energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych;
 - wspieranie wykorzystania wód termalnych jako ekologicznego źródła ciepła;
 - realizacja przedsięwzięć z zakresu małej retencji (hydroelektrownie) z zachowaniem drożności korytarzy ekologicznych;
 - ciągły monitoring zużycia wody, energii i produkcji odpadów, a także wspieranie współpracy uczelni i przedsiębiorców w zakresie rozwoju technologii służących ochronie środowiska oraz przedsiębiorców w procesie wdrażania eko-innowacji w zakładach produkcyjnych;
 - prowadzeniu szeroko pojętych prac zmierzających do racjonalizacji gospodarki wodnej, w tym ciągłym monitoringu zagospodarowania przestrzennego na terenach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi;
 - ciągłym monitoringu lokalizacji urządzeń OZE, w tym elektrowni wiatrowych, a także na wspieraniu wdrażania kogeneracyjnych systemów energetycznych (jednoczesne wytwarzanie ciepła i energii elektrycznej) z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

3. Cele ekologiczne związane z ochroną i racjonalnym użytkowaniem zasobów przyrodniczych:

- **Ochrona przyrody i krajobrazu**

- udział samorządu województwa w racjonalnym kształtowaniu europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 na terenach najcenniejszych przyrodniczo z zachowaniem możliwości rozwoju gospodarczego województwa,
- opiniowanie planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 pod kątem osiągnięcia kompromisu między ochroną przyrody a racjonalnym rozwojem społeczno-gospodarczym,
- opiniowanie planów ochrony dla rezerwatów przyrody,
- sporządzanie i aktualizacja planów ochrony dla parków krajobrazowych,
- dostosowanie reżimów ochronnych na obszarach chronionych do potrzeb ochrony przyrody i krajobrazu oraz do zamierzeń rozwoju społeczno-gospodarczego,
- realizacja powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych,
- utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych oraz gatunków i ich siedlisk,
- utrzymywanie na właściwym poziomie populacji bobra, zgodnie z pojemnością danego ekosystemu,
- zwiększenie do stanu właściwego liczebności populacji dzikiego królika, zająca, bażanta i kuropatwy,
- ochrona krajobrazu otwartego przed inwestycjami dysharmonijnymi,
- wprowadzenie programu udroźnienia rzek w celu umożliwienia migracji organizmów wodnych,
- intensyfikacja wdrażania i promocji programów rolnośrodowiskowych,
- poprawa stanu zniszczonych cennych przyrodniczo ekosystemów, zwłaszcza dolin rzecznych oraz siedlisk, w tym wodno-błotnych i leśnych,
- wspieranie kompleksowych badań florystycznych, faunistycznych i krajobrazowych oraz rozwój systemu wymiany informacji przyrodniczej,
- sukcesywna rewaloryzacja parków podworskich i miejskich,

- przeciwdziałanie wprowadzaniu gatunków obcej flory i fauny.
- **Ochrona i zrównoważony rozwój lasów**
 - zwiększanie lesistości województwa w wyniku dalszego zalesienia gruntów porolnych na poziomie co najmniej 300 ha rocznie,
 - uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych w planowaniu nowych zalesień,
 - działania na rzecz dostosowania składu gatunkowego drzewostanów do siedlisk poprzez ograniczenia nasadzeń sosny na rzecz gatunków liściastych,
 - zwiększenie stabilności ekosystemów leśnych poprzez zróżnicowanie struktury pionowej drzewostanów, urozmaicenie formy zmieszania,
 - racjonalne rekreacyjne udostępnianie lasów,
 - tworzenie spójnych kompleksów leśnych szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów,
 - kontynuowanie przebudowy drzewostanów zniekształconych lub uszkodzonych w wyniku działalności człowieka,
 - kontynuowanie i rozwijanie monitoringu środowiska leśnego w celu rozpoznania stanu lasu, przeciwdziałania pożarom, rozwojowi szkodników i chorób.
- **Ochrona powierzchni ziemi i gleb**
 - prowadzenie działań prewencyjnych w zakresie przeciwdziałania wyłączania z użytkowania rolniczego gleb o wysokich walorach użytkowych,
 - przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej w zakresie ochrony gleb użytkowanych rolniczo,
 - ograniczanie procesów erozji wodnej i wietrznej,
 - prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi,
 - rekultywacja gleb zdegradowanych metodami biologicznymi i technicznymi,
 - wdrażanie programów rolnośrodowiskowych uwzględniających działania prewencyjne,
 - prowadzenie bieżącej rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdegradowanych, w tym terenów powojсковych i przemysłowych,
 - przestrzeganie i egzekwowanie wymogu rekultywacji terenów poeksploatacyjnych,
 - preferowanie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych w kierunku leśnym i wodnym.
- **Ochrona zasobów kopalin**
 - dalsze rozpoznawanie bazy surowcowej oraz stworzenie i systematyczne aktualizowanie bilansu kopalin województwa kujawsko-pomorskiego,
 - ochrona zasobów perspektywicznych kopalin w tym wód leczniczych i termalnych przed ich ilościową i jakościową degradacją na skutek nadmiernej eksploatacji oraz przenikania do warstw wodonośnych zanieczyszczeń z powierzchni ziemi,
 - unikanie lokalizacji inwestycji strategicznych na terenach złóż kopalin,
 - niepodejmowanie eksploatacji złóż węgla brunatnego na terenie województwa do czasu kompleksowej oceny korzyści i szkód ekologicznych, ekonomicznych i społecznych tego typu działań,
 - zmniejszanie strat zasobów i surowców w toku ich pozyskiwania przez właściwą i oszczędną gospodarkę złożem, pełne wykorzystanie kopaliny głównej oraz kopalin towarzyszących, jak również odzysk surowców z kopalin odpadowych, wykorzystanie surowców zawartych w hałdach, zwalach oraz osadnikach,
 - ograniczanie tendencji polegającej na eksploatacji kopalin (w szczególności piasków i żwirów) z małych złóż o powierzchni do 2 ha oraz uwzględnianie

- poszukiwanie złóż gazu z łupków i ewentualna ich eksploatacja z zachowaniem wymogów ochrony środowiska, w tym nie dopuszczeniem do zanieczyszczenia wód i jak najmniejszych przekształceń powierzchni ziemi,
- zastępowanie kopalni surowcami z innych źródeł, w szczególności surowcami odtwarzalnymi i odzyskiwanymi z odpadów,
- wielokierunkowe wykorzystanie wód leczniczych i termalnych,
- zagospodarowanie perspektywicznych wyrobisk pokopalnianych (np. po wydobyciu soli kamiennej) dla potrzeb magazynowania paliw (np. gaz ziemny, ropa naftowa, produkty naftowe),
- przeciwdziałanie nielegalnej eksploatacji kopalni.
- kształtowanie właściwej struktury przestrzennej, gatunkowej i wiekowej drzewostanów,
- zachowanie zasobów glebowych o wysokiej przydatności rolnej dla racjonalnego wykorzystania ich potencjału produkcyjnego,
- przeznaczanie gruntów dotychczas niezabudowanych na cele inwestycyjne przy zapewnieniu jak najmniejszych przekształceń powierzchni ziemi.

4. Cele ekologiczne jako działania systemowe w ochronie środowiska:

- **Rozwój badań i postęp techniczny**
 - zwiększenie środków finansowych kierowanych na potrzeby rozwoju szkolnictwa wyższego i instytucji naukowo-badawczych regionu zajmujących się problematyką ochrony środowiska połączona z racjonalizacją ich wydatkowania,
 - zwiększenie wagi opinii i doradztwa naukowych środowisk z zakresu nauk przyrodniczych i ochrony środowiska w procesie podejmowania decyzji administracyjnych,
 - wsparcie dla przedsiębiorstw wdrażających i stosujących rozwiązania technologiczne o innowacyjnym charakterze.
- **Planowanie przestrzenne w ochronie środowiska**
 - wsparcie dla procesów legislacyjnych służących reformie obecnego systemu planowania przestrzennego
 - uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska,
 - przestrzeganie zasad ładu przestrzennego i ochrony krajobrazu,
 - przestrzeganie zasad strefowania poszczególnych funkcji terenu (np. mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna),
 - ograniczenie rozpraszania budownictwa i jego koncentracja, intensyfikacja wykorzystania terenów w ramach istniejącego zainwestowania, w szczególności budownictwa mieszkaniowego,
 - przestrzeganie w planach miejscowych optymalizacji ustaleń dotyczących ochrony środowiska w tym odprowadzenie ścieków do kanalizacji, podłączenie zabudowy do sieci ciepłowniczej, gazowej, bądź stosowanie źródeł energii odnawialnej,
 - zalecanie w planach miejscowych określania poziomów docelowych substancji w powietrzu celem ograniczenia „niskiej emisji”,
 - uwzględnianie w polityce przestrzennej progów poziomu „chłonności” środowiskowa i „pojemności” przestrzennej,
 - wyznaczenie korytarzy ekologicznych rangi ponadlokalnej dla potrzeb opracowań ekofizjograficznych i prognoz oddziaływania na środowisko oraz ich zagospodarowanie zgodnie ze specyfiką,